

MAGYAR IZRAELITA,

hitfelekezeti érdekű hetilap.

Kiadó tulajdonos: **Zsengeri Mór.**

Felelős szerkesztő: **Mezei Mór.**

<p>Előfizetési feltételek: Pesten házhozhordással, vidékre postai szét- küldéssel. Egész évre 6 frt. fél évre 3 frt.</p>	<p>Szerkesztői iroda: Ujtér 2-dik szám, 2-ik emelet. Kiadó hivatal: Lipótvárosi templomtér 6 sz.</p>	<p>Megjelenik minden pénteken egy egész iven. Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdíjon felül egy fél hasábos petsor után 3 kr. számítatik.</p>
---	--	--

Előfizetési felhívás.

A

„Magyar Izraelita“

hitfelekezeti érdekű hetilap

1862-iki második félévi folyamára.

Megjelenik e lap minden pénteken egy egész iven.

Előfizetési díj julius—decemberre **3 frt o. é.**

Előfizethetni a „Magyar Izraelita“ kiadó hivatalában (lipótvárosi templomtér 6. sz.) és minden cs. kir. postahivatalnál.

Azon t. c. előfizetőinket, kik június végéig fizettek elő, tisztelettel felkérjük, miszerint az előfizetés megújítása iránt minél előbb rendelkezni méltóztassanak, hogy a lapok pontos megküldésében akadályozva ne legyünk.

Pest, június végén.

(Sz.) Életkérdése is még mindig függőben van a pesti hitközségnek, s a véletlen játékka ime egy új napikérdéssel lepte meg őt. A mi máskor talán egy évben is csak egyszer szokott előfordulni, az esetleg egyik szeszélye úgy hozta magával, hogy pár nap alatt többször ismétlődjék, miként oly lelencgyermeket találtak, kikről több, kevesebb bizonyossággal azt állították, hogy mózesvallásuak.

A lelencgyermekről általában, Pesten úgy, mint országszerte a helyhatóságok gondoskodnak, melyek területén az illető gyermek találtatik; Pest városa tisztviselői azonban, úgy látszik azon nézetben vannak, hogy e kötelesség alól a városi hatóságot felmenthetik, mihelyt módjukban van azt állítani, hogy a kérdéses lelencgyermek zsidó szüléktől származhatnék. Csakis így értelmezhető legalább az, hogy ez urak következetesen az izr. hitközséget szólították fel e gyermekek átvételére, például azon üzenet kíséretében, hogy különben a gyermek rögtön meg fogna kereszteltetni.

A zsidó lelencgyermek száma rendszerint oly csekély, hogy e kérdés a városra és városi pénztárra nézve jelentőséggel alig bírhat, mi ránk nézve pedig azal igenis bir, mert elvők érdeks!

Pest városa lakosságának nagy része, körülbelül egy ötöde Mózes vallását követi; ezek mindenneműi községi terhekhez, a város szükségének fedezéséhez hason mértékben járulnak, mint a keresztények, s így kétséget nem szenvedő dolog, hogy a városi pénztár jövedelmeinek egyik forrása épen a zsidó lakosoknak adózása.

Ha már most épen e közpénztárból jelentékeny összeg fordítottatik a katolikus egyházi hivatalok, s katolikus népiskolák fentartására, akkor, azt mindenki atlátja, minden hitfelekezet a jogegyenlőség alapján, a tagjai által fizetett adóösszeg arányában, hasonlót a várostól méltán követelhet. — Ennek következtében a mult évben vizsgálat is folyt, kipuhatólására azon aránynak, melyben a protestáns egyházakat és iskolákat a várostól gyámoltás illeti; a mi hitfelekezetünk irányában ekkor is az illetők hasonló — nem liberalitásra, csak hasonló igazságosságra magukat indítatva nem érezték, ámbár az igazság és méltányosságnak e tekintetben nem állt ellene a törvény szigorú betűje!

Bizonyos embereknek kedvenc szavajárása, hogy a zsidók mit sem áldoznak a haza oltárán; valójában pedig kétszerte adózik a zsidó, először, mert minden akár állami akár városi vagy megyei pénztárakból dotált közintézet részben zsidó pénzzel tartatik fenn; másodsor, mert saját iskolai, s egyéb hitfelekezeti intézeteit, ellentétben minden más hitfelekezettel, minden gyámoltás nélkül, egyedül saját zsebéből kénytelen fentartani.

Hiszszük, reméljük, hogy nem sokára e tekintetben is tért nyer az igazságosabb felfogás, s hogy hitfeleink egyéni egyenjogosításával egyenjogosíttatni fognak hitfelekezeti intézeteink is, de addig is úgy hisszük nem épen vakmerő kívánság az, hogy Pest városa az egy két lelencgyermeket lássa el, még ha az zsidó is, s ne terhelje ezekkel az izr. hitközséget, valamint nem jut eszébe a plébániát terhelni, ha a gyermek katolikus, vagy az egyházközséget, ha az protestáns.

A mi pedig a város térítői buzgalmát, megkereszteltetési szenvedélyét illeti, szerény véleményünk az,

az az illető tisztviselő uraknak sem joguk, sem kötelességük.

A gyermek szüleinek vallását követi, s ha azon kort, melyben érett felfogásra jut, elérte, vallását saját meggyőződése szerint változtathatja is; ez az egyszerű logika, s a dolog természetes rendje, melyet erőszakosan megmásítani, oka a városi hatóságnak annyival inkább is nincs, miután mind az álladalomra, mind a municipiumra nézve teljesen közönyös dolog az, hogy az egy pár szerencsétlen gyermek minő módon fohászkodik Istenhez!

Hogy közigazgatási organum, helyhatóság misszionáriusi hivatást vindicáljon magának, arra példát Pesten kívül legfeljebb csak a pápai államban fogunk találni, s hogy ez eljárás a rokonszenveket a hatóság iránt a nemkeresztény lakosságnál nem nevelheti, az kézzelfogható dolog!

Felelet Klein Mór urnak.

A „Magyar Izraelita“ 23. számában Klein Mór ur „Hozzászólás a tanügyi értekezlethez“ feliratu cikkében őszinte örömet nyilvánítván az első országos tanügyi értekezlet létrejöttén, az Izraelita-Magyar-Egyletnek, mint ez üdvös eszme megpendítője- és valószínűségének, kifejtett nemes buzgósága- s tevékenységéért, meleg szavakkal köszönetet szavaz, és a magyarországi izraelita hitközségek számára kidolgozott iskolai szabályzat alaprajzával tökéletesen egyetért annyiban, a mennyiben azt a község és tanító közti viszony tisztába hozatalára igen alkalmasnak tartja; egyedül a sokszorosan megtámadott 8-dik cikkely, mely az alkalmazandó tanítótól a magyar és német nyelv tudása mellett a héber nyelvbéli tökéletes jártasságot csak azon esetben követeli, ha az egyszersmind vallás vagy szentírás-tanító is volna, nem dicsekedhetik K. ur ismeretekkel foglalkozó tanítónak a héber nyelv- vagy hittanbani jártasságtól való felmentetéséből nagy veszély háramolhatik a népiskola erkölcsi szellemére, és a mellett még megszégyenítő is a tanítóra nézve; mely bajok elkerülése végett cikkiró, a megkivántató kellékekkel bíró egyéniségek hiányában, a chéderekben nevedett báchurokat ajánlja, azon oknál fogva, mivel ezek a héber nyelvben magukat könnyen kiképezhetik, és a mellett magyarul is tudnak — egy kicsit. Uram, Isten! ments meg a gonosztól! Hát még nem elég oly tanító van közöttünk, kik Tallérosy Zebulonféle magyarságukkal egy egész nemzedéket silánytlnak tönkre — még a többnyire ficamodott nyelvű és nem a legaestetikusabb modoru báchuroknak minden tantárgyra való alkalmazásával is tetézzük bajainkat? *)

Valljon komolyan hiszi-e cikkiró, hogy ily egyének nekünk a kor igényeinek megfelelő magyar honpolgárokat nevelhetnének? Avagy ne legyen-e minden zsidó: ember és magyar, a kit e föld hord és egével betakar? Isten látja lelkemet, én sem vagyok valami roppant véleménynyel mostani képezdeink felől, de mégis azt hiszem,

*) Szinte érzem, mily darázs-fészekbe nyultam, mert szavaimnak valaki könnyen amaz ismeretes magyarázatot adhatná: Steh' auf und lass' mich setzen; de a mire én viszont azt felelehetném: Adj a...nak szállást, kiver a házadból. Cikkiró.

hogy legalább magyar ajku képezdész inkább fogja magának a tanításhoz megkivántató theoriát megszerezhetni, mint a kicsit is rendesen ferdén tudó báchur a tanítóban elengedhetlen tiszta magyar és német kiejtést és a kifejezésbeni könnyűséget és gyakorlottságot. Véleményem szerint a docendo discimus legalább már meglévő némi készütséget és egy kis alapot föltételez; hogy aztán a jó tanító, mint a jó pap, holtig tanul, az magától értetődik. Már pedig ha a nyilvános tanító a mondottam tulajdonokkal nem bír, könnyen neveltségessé is teheti magát a fogyatozásait csakhamar észrehevő pajkos iskolások előtt, és az ő nimbusával együtt az iskolai fegyelem is oda van. A földolog tehát az, hogy a tanító legyen a szó legszentebb értelmében paedagog, és ne vállalkozzék soha olyasmire, a miből ő reá magára is ráérne még legalább annyi, mint az előtte ülő tanoncokra; mert az első felsülés és — tekintélyét és ezzel együtt az iskola erkölcsi szellemét is elhegedülte szent Dávid! Legyen a tanító ön-maga iránt, ha lehet, még szigorúbb, mint növendékei iránt, de minden tekintetben legyen mindig ura indulatának, ellenőrizze minduntalan nyelvét, nehogy fölgerjedtségében, vagy széles jó kedvében oly szót vagy kifejezést találjon kiszalasztani száján, mely a hely szentségével homlokegyenest ellenkezik és a gyermekeket megbotránkozthatja, azon legyen, hogy tanítványaitól inkább szerettség mint rettegtség, kövessen irányukban ildomot, részre hajlatlan és tapintatteljes eljárást, viselje magát intra muros et extra állásához illő méltósággal, és én jót állok érte, hogy sem megszégyenítésről, sem az „iskola erkölcsi szellemének legkisebb veszélyeztetéséről“ szó sem lehet, és a gyermekek kedélyeinek nemesbitése-, valamint vallásos erkölcsi érzelmeik ébresztésére is sokkal sikeresebben fog hathatni a héber nyelv- és szentírásbani nagy jártasság nélkül is, mint a paedagogiai ismeretek és tanítói hivatottság s rátermettség hiányában levő báchur. A mondottakból azonban a világért se azt következtesse ám valaki, hogy én a minden kellékekkel, s így a héber nyelv és szentírásbani otthonosságával is fölrüházott tanítónak már most is elsőbbséget adadni ne akarnék; de hitfelekezletünk kivételes helyzetének és sajátos viszonyainak kedvezőbbre fordultáig, valameddig az országos tanügyi értekezlet köréből választott bizottság által kidolgozandó terv alapjára fektetett oly intézeteink nem lesznek, melyek honunk hitközségeit minden méltányos igényeknek teljesen megfelelő tanerőkkel elláthatnák, csak maradjunk szépecskén a szakrendszer mellett; a báchur hadd tanítsa a hébert meg a szentírást, de kellő alapossággal, a profán tantárgyak előadását pedig csak bizzuk bátran kizárólagosan ezekre készült paedagogra.

Klein Mór urnak a Magyar Izraelita 24. számában megjelent „Népiskoláink és tanítóink“ feliratu második cikkére is van még egykét észrevételem. Ezen, alapos tárgyismeretet tanusító és szebbnél szebb gyakorlati paedagogiai eszméket tartalmazó cikkében K. ur a nyilvános nevelés és oktatásnak a házi nevelés és oktatás fölötti előnyeit mutogatván, amannak fény-, emennek pedig árnyoldalait annyi élethűséggel, oly helyes fölfogással és oly eleven színekkel ecseteli, hogy józan eszű ember, ha csak magát az egész miveltséggel s fölvilágosodott világgal ellenkezésbe tenni nem akarja, állításai ellen semmi ellenvetést nem tehet. Azonban itt is csak végén csattan az ostor; mert K. ur utóbb is nem oda sujt, a hova tulajdonképpen célzott, hanem tökéletesen indokolatlan fordulat-

tal neki esik a magántanodáknak, mondván: hogy a nyilvános iskola diadalmaskodott a magániskola felett, bizonyítja századunk értelmiségének azon óhaja, hogy nyilvános iskolák alapíttassanak és szerveztessenek. Ezek szerint K. ur az értelmiség azon óhajából, hogy nyilvános iskolák alapíttassanak, azon végleges következtetést vonja, hogy tehát a magániskolák ideje lejárt. Miután pedig cikkirő előbb csak a házi nevelés és oktatás hiányáról, a magántanodáról pedig egy kukkot sem szólt, és utóbb még is ezekre mondja ki anathemáját, úgy látszik a kettőt tökéletesen azonosnak tartja, és kétségkívül azon nézetből indul ki, hogy a magántanoda a nyilvános iskolával, az ő általa elősorolt célok elérésében, ép oly kevésbé versenyezhet, mint a szűk házi kör. Már most kérdem t. ügyfeleimtől: föltehető-e, hogy a házi tanító legfeszítettebb szorgalma mellett is, a rendszeren speciálításokat foglalkodtató magántanodához hasonló eredményeket fölmutathasson? És ismét: minő lényeges különbség létezhetik két oly iskola között, mely mindkettő ugyanazon tanodai hatóság felügyelete és ellenőrzése alatt áll, ugyanazon tankönyveket használja, ugyanazon tanrendszert követi, próbatéteit ugyanazon iskolai igazgató jelenlétében nyilvánosan tartja; hacsak abban nem, hogy a nyilvános iskola érvényes bizonyítványokat állíthat ki, melyekkel a magántanoda igazgatója csak másodszeri, az illető hatóságtól fölhatalmazott személyek által történő vizsgálat után láthatja el növendékeit; vagy tán abban, hogy a nyilvános iskola a község költségén, a magánintézet pedig igazgató-tulajdonosán tartatik fenn. Mi okból küldik hát mégis sokan gyermekeiket huszoros tandíj fizetése mellett inkább a magánintézetbe? kérddhetné valaki. Mert ez huszszorta többet is nyújtani köteles. E szerint tehát mégis létezik a kettő között lényeges különbség is? Igenis, létezik; de a Klein Mór ur által fölállított főcélra, t. i. a szűk házi kör és a nagy társaság közti nagy ür betöltésére nézve — bizony egy mákszemnyi sincs. Tehát mi okból sürgettetik annyira mindenütt a nyilvános iskolák életbeléptetése és szervezése? Legesleginkább azért, mert különben száz meg száz ügyefogyott gyermek kényteleníttetnék minden nevelés és oktatás nélkül fölnevekedni; ezt pedig fölvilágosított századunk értelmisége nem tűrheti, tűrnie nem szabad!

R ó z s á s i J ó z s e f.

A rendszeres vallásoktatás haszna és szükséges volta.

Alig akadunk hitfelekezetre, mely a rendszeres vallásoktatást nem csak helyesli, hanem mellőzhetlen — s elkerülhetlen szükségnek el nem ismeri. Már az elemi iskola alsó osztályaiban adatik a katéchismus a gyermek kezébe, melyet az összes iskolaéveken át tanulnia kell, míg az elemi iskolát végkép el nem hagyja. Közép s felsőbb iskolákban a tanulók a már megtanult vallási alapelveken alapuló tágtított s bővített rendszeres vallásoktatást nyernek, míg végre az iskolákat odahagyván, nyert vallásnézeteikkel s meggyőződésükkel vagy a gyakorlati élet vagy pedig a tudomány ösvényére mint érett emberek lépnek, azokat saját s mások iránti magukviseletében érvényesítvén.

Újabb időben a rendszeres vallásoktatás ezen mene- te s szüksége különös meggyőző erővel bír, s bátran

állíthatjuk, hogy nincs egy jól szervezett alsó vagy középiskola, melyben a rendszeres vallásoktatás a tantárgyak között első helyet nem foglalna el.

Egyedül az izraelitáknál van még függőben a rendszeres vallásoktatás kérdése. Nem csak ennek szükségét tagadják, hanem bizonyos oldalról még ennek káros voltát is merik állítani. Több okot hoznak föl ez állításuk indokolására. Az első ok a szokás! „Óseink“, ezt mondják, „sem nyertek ugynevezett rendszeres vallásoktatást, s mégis, azt senki sem fogja tagadni, sokkal vallásosabbak voltak nálunk; szívük lángolóbb, kedélyük mélyebb volt vallási ügyekben a mieinknél, kik a rendszeres vallásoktatással oly nagy zajt ütünk! Óseink a szentírást tanulták, s abból merítették amaz éltető erőt, melylyel évezredek át hitvallási tanukat védtek és sértetlenül utódaikra juttatták! Senki sem fogja állítani, hogy az ujjabbkori nemzedék vallás, hit s erkölcs tekintetében óseinken túltesz.“

Az idő, ezt mondják továbbá, mely az ily rendszeres vallásoktatásra fordíttatik, égbe kiáltó idővesztegetés. Bibliái oktatás nélkül, állítják, úgy sem tanulhatják meg alaposan s kimerítőleg vallásstanunkat. Sokkal hasznosabb s üdvösebb tehát, ha ezen egy két óra, mely a közép s felsőbb iskolákba járó tanulóifjúságnál ily foganat nélküli vallásoktatásra elforgácsoltatik, inkább a sokkal gyümölcsözőbb és sikeresb bibliái oktatásnak szenteltetnék.

A héber nyelv tanulmányozása s tudása, mondják végre, a divatozó vallásoktatás által veszt; mert ha a vallás tan mindig csak a bibliából, természetesen a héber szövegből adatnék elő, akkor a sikeres vallásoktatás mellett még azt is nyernék a tanulók, hogy a héber nyelv ismerete, melyet majdnem minden izr. tanuló az elemi iskolákból magával áthoz, mindinkább gyarapodnék s tovább kiműveltetnék.

A t. olvasó látni fogja, hogy már ez elősorolt három érv, a többieket nem is említve, sokkal fontosabb, legalább az első tekintetre, semhogy azokat egészen cáfolatlanul hagyhatnók.

Főadatunk lesz tehát a következőkben megmutatni, mennyiben alaposak a nevezett érvek, mennyiben nem; s az utolsó esetben szerény nézeteinket nyilvánítani arról, milyennek kell a rendszeres vallásoktatásnak, úgy az alsó mint a felsőbb iskolák- s gymnasiumokban lennie, hogy szent vallásunk az ősi szellemben tartassék fenn, a nélkül, hogy a kor igényeivel surlódásba jőjünk.

„Óseink a vallásoktatást a bibliái oktatás közben nyerték, s nem voltak kevésbé vallásosak, mint mi vagyunk.“

Ha a felől akarunk itéletet hozni, hogy régibb szokás, vagy eljárási mód, mely egykor jósikerűnek mutatkozott, más időben is követendő s helyeslendő legyen-e, azon körülményekre, idős helyi viszonyokra kell tekintettel lennünk, melyek akkortáiban fenforogtak. Ha ezek tekintetbe vétele nélkül hozunk itéletet, az bizonyára helytelen leend.

„Óseink a bibliái oktatás közben szerezték maguknak vallástani ismeretüket.“ Ez oly időköriülmények közt történt, mikor a zsidó előtt minden más tudományos pálya el volt zárva. A zsidó faji jelleménél fogva tudományokra törekedvén, ebbeli szomjának oltására forrást egyedül a bibliái s általában a héber irodalom mezején találhatott. Óseink tehát a bibliát és minden ennek körébe vágó tankönyvet, ha nem is egész életükön, de legalább egész ifjúsági korukon át a legszorgalmatosabban tanulmányozták.

Ebből meritették tulajdonképi vallástani ismereteiket. Főlölesleg lesz kimutatnunk, hogy nem csak Mózes öt könyve, hanem az egész szentírás s az ezzel elválhatlan összkapcsolatban levő hagyományos tanok képzik szent vallásunk kutforrásait. Őseink ezeket jól ismerték, mert az izraelitáknál nemcsak egyesek szentelék magukat a héber irodalom tanulmányozásának, hanem — mint egy híres tudós már rég helyesen megjegyyezte — a héber irodalom az egész zsidó nemzet sajátja. Ez igaz! Ki a régi zsidókat ismerte, mindenikükben, még a látszólag legközönséges emberben is feltalálhatta azon nagy vallástudományi jártasságot, mely a mi időnkben még a hivatottaknál is ritkán található. Szülőik házában nem kevésbé mozdított elő a vallásbeli értelem iránti kegyelet. A három éves gyermek — mert a thalmud is azt rendeli, hogy a gyermek csak 6—7 éves korában kezdje az iskolát látogatni — (B. Bathra 21, a), már-már sz. vallásunk szellemébe otthon beavattatott, hol némi hit- s erkölestanokban oktatást nyert שמע תורה צוה וכו' stb. (Szukka 42a, Maimonides hilchoth. T. J. 1, 6). A vallásan bő tartalma mintegy megtestesítve állítatott a gyermek-lélek elé s mondható, hogy míg őseink az Isten ismeretét s akaratát az iskolában, addig az Isten tiszteletét szülőik házában tanulták meg. Ma egészen másként áll a

dolog. Ezen két főtényezője a vallási oktatásnak korunkban hiányzik. A válaszfalak, melyek az embert felebarátjától elválasztották, mindinkább ledőlnek; a világi tudományos pályák már legnagyobbbrészt az izraeliták előtt is nyitvák s nem vagyunk többé egyedül saját irodalmunk tanulmányozására szorítva, hanem minden tudományt szabadon választhatunk. Tanuló ifjuságunk közül csak egyesek választják a tanítói vagy theologiai pályát.

Az elemi iskolákban, a mostani szervezés mellett a bibliának csak egyik része tanítatik s ha még azon idő a bibliai oktatásra fordítatnék, melyet közönségesen a vallásoktatásra szánnak, akkor sem mennének sokkal többre. Ehez járul még, hogy a bibliában a hit- s erkölestanok, melyekre a gyermek zsenge korában legnagyobb gondot kell fordítani, csak elszórva fordulnak elő. Az erkölcs- s hittanok, névszerint az utolsók, oly röviden adatnak elő, hogy ezekből a tanuló, hacsak a tanító azokat kellően meg nem fejti, azon hitbeli meggyőződést, melyre az igazhívőnek szüksége van, meg nem nyerheti ha pedig a tanító, föltéve, hogy az arravaló képesség- s ügyességgel bir ezeket helyesen megfejteni akarja, a bibliai oktatás annyi félbeszakítást szenvedne, hogy a tanulók sem az egyiket sem a másikat nem tanulnák meg.

(Folytatása köv.)

TÁRCA.

Hebraica.

v.

A zsidó nő.

I.

Mindenek előtt egy szives kérelemmel járulok Izraelnek minden nemű és rangu, kedves és kedvtelen, szives és szivtelen, nyájas és nyájt — azaz, hogy mindenképen nyájas és bájos hölgyeihez, hogy t. i. ne méltóztassanak engemet haragjuk vésszes nyilzaporával meglövöldözni, ha netalán e sorok feliratát tekintve, egy az ihlettségtől elragadott bűvösszavudalnok magasztos és fenséges dicsénekének bájos zengzeteit hallani várának — a mit különben a „Saron liliomai s a völgy rózsái“ joggal várhatnak is — és a helyett egy száraz prózaista unalmas tollával találkozandának. Higgyék el édeseim — bocsánat! ez már nem prózaicus embernek szájába való kifejezés. Hanem azért higgyék el kedv— tisztelt hölgyeim, hogy én legkevésbé sem vagyok ezen csatlakozásnak szántsándékos okozója. Hát tehetek-e én róla, midőn ezekben az időkben maga a költészet muzsája is elkomorul, és csak oly igen igen ritkán mosolyog a föld szülöttjére, és hogy történetesen nem épen én vagyok az, kit ekkor mosolyával boldogít? Aztán az én hibám-e mikor már ez az egész idő olyan prózaikus, s hogy azon kor, melyben jelenleg élni szerencsénk van, maga a megtestesített próza, — s hogy én mint annak gyermeke, — azonképen valamint többi édes testvéreim is, már az anyatejjel annak ezen tulajdonságát magamba szittam? Hát hiszen már maguk a legfenségesb költőiességű rózsák, liliomok, violák is megunták egy kicsit azt az örökös idealismust, meggondolták, hogy tán bizony nem fog ártani egy kis practicus teret is maguk számára kikanyarítani, a mit szerencsésen végbevittek is s mostanában Isten segítségével annyit haladtak már rajta, hogy a kik annakelőtt főbüszkeségüket es diszeiket a szendeség, bájos illatukba helyezék, mostan már — horribile dictu — mostan már

mondom — polgármesterek ké választatják magukat! — Pedig ne gongolják ám, hogy ez csak hamis ráfogás. Merő szent igazság! meg van írva a „Pester Lloyd“ junius 19-iki számának 3-ik oldalának 2-ik hasábjának közepe táján. Kell-e már ennél nagyobb prózaismus? Avagy álljon elő az, ki egy polgármesterben csak legkisebb szikrácskáját is a poesisnek fel tudja találni, s én becsületszavamat adom rá, hogy én őt még nagyobb embernek fogom tartani magánál az Abbé Richardnál is, kiről pedig általános tudva van, hogy az ilyes rejlő dolgoknak felfedezésében igen nagy virtuoz. . . .

Ennyi, ugy hiszem, mentségemre elégséges lesz, s most már áttérhetnénk tulajdonképi tárgyunkra, azaz a nőknek s illetőleg a zsidó nőnek történetére.

Azok a régi görögök, kiktől senki sem fogja megtagadhatni, hogy nagyon okos emberek voltak, mégis azt a nagy bolondságot tették, hogy legeslegszebb, legesinosabb istennőjüket, Venus asszonyoságot, a legeslegrútább, legrücskösebb istennek, Vulcanus urannak adták oda feleségül. Ugy-e bár szép olvasóim, ez nagy abszurditás volt? Megérdemlenék azért azok a csunya barbarok hogy történetükön soha szép szem ne csüggyön, nevék soha korall ajkáról ne hangozzék. — És mégis, lássák, mégis soha ennél okosabb dolgot nem tehetek volna. Csodálkoznak önök? És pedig ugy van. Két nagy, egymásnak ellentétes elv uralkodik a mindenségben, s épen e két különböző elv harmonicus egysége képezi a bámulatos világrendszeret s teszi lehetővé a világegyetem önállását. Ezt akarták azok az értelmes görögök velünk tudatni, midőn a szépség bájos de gyenge istennőjét, a tűz, a teremtő erő rútdéizmos szellemével párosították össze. Mert a szépség és erő az, melyek összeforrasztásában, egységes őszmüködésében rejlik a valódi tökély, s miket magányosan, különválva, mint üdvös eredmények létesítőit gondolnunk lehetetlen. Mit is tudna létrehozni a vad, zabolátlan erő, ha működésében a szépség gyengéd, szelid karja által nem vezéreltetnék?

Nem rontana-e többet semmint építene? És mire vinne a szépség, mely a gyengeséggel azonos, ha az erő védő karjaira nem támaszkodhatnék? Hiszen a leggyengébb szellő fuvalata is már szőrnyen ráíjesztene? S innen oly szépek s oly igazak a „Glocke“ hirneves dalmokának ezen gyönyörtü sorai:

— wo das Strenge mit dem Zarten,
wo Starkes sich und Mildes parten,
da gibt es einen guten Klang.

A mely rendszer uralkodik, a mely elvek nyilatkoznak a nagy mindenségben, ép azok nyilvánulnak, természetesen csak aránylag, annak egyes tényezőiben is. Már régen mondták a mi bölcsseink hogy az ember nem egyéb, mint „olam koton“, mit a barbarok olyan kaeskarinosan fordítottak, hogy „microcosmus in macrocosmo!“ És mi a világegyetemet sajátlag azzá teszi, ugyanaz teszi az embert is emberré. Erő és szelidség főfel-tételei a mindenségnek, és szívfőalkatrészei a valódi embernek, s valamint ott, ugy itt is a tökély mindennemű viszonyok közti szoros és hű egyesülésében rejlik.

De a sz. írásban az van mondva, hogy nem jó, hogy az ember maga legyen; kell tehát több embernek is lennie. Ámde a commentar megint azt mondja rája, hogy sok gazda nem fér meg egy házban, kellett tehát a sok embert ismét az egységre redukálni, és képződött belőlök — az emberiség! Ez ugyan már, valamivel nagyobb tényezője a mindenségnek az egyes embernél, de azért a viszony mégis ugyanaz marad, a tünemények ugyanazok, mert a mi a mindenségben az erő és a szelidség, az emberben az elme és a szív, az az emberi társadalomban — a férfi és a nő!

Igy van ez, tisztelt olvasóim! Az emberiség egy nagyobb egésznek önálló egyes részét teszi, de a mely rész egy élő, működő szerves test, tökéletesen azonos az egyes emberével, s melynek lelkét a férfi, szívé pedig a nő teszi. És kell-e mondanom, mennyire nem szükséges az egésznek üdvéért e kettőnek tökéletes összeillesztése, egyesülése, összműködése és szükség esetén — ellensúlyozása?

„De hát mire való már most mind ez?“ kérdezné egyik másik türelmetlen olvasóm, mi köze a zsidó nőnek a mindenséghez, világegyetemhez, s a többi ilyen phantastikus dolgokhoz? Hiszen olyan szerény ő, hogy saját családja köréből soha ki nem mozdul, mit keresne tehát azokban a magas, szédelgős sphaerákban?“

Csak türelem, nyájas olvasó! megtudjuk ezt nem sokára. Mert ha azt tudjuk, mily szerep és mily álláspont van eredetileg a nőnek az emberi társadalomban kimutatva, s mi ennek történetét s a nőnek koronkénti ahhozi viszonyát figyelemmel kísérjük, abból ránk nézve igen nevezetes és tanulságos eredményt fogunk következtethetni.

Dr. Jellinek beszédei.

II. Füzet 11—20.

Megismertettük e lapok szives olvasóival Jellinek beszédei első füzetének tartalmát, és a folytatásként megjelent II. füzet mellett sem haladhatunk el a nélkül, hogy e remek dolgozatokról tüzetesen meg ne emlékezzünk. Első közleményünk bevezetésében a szelleműs szerzőre, a zsidóság tündöklő csillagára mutattunk. A második füzet megismertetéséhez irt bevezetésünk, mely szorosán a tárgyhoz alkalmazkodik, csak rövidre összevont ítélet legyen, a tartalomhoz mértén általában.

A második füzetben közzétett beszédek oly időben tartattak Bécsben, midőn a katolikus szószékek és a sajtó egy része a legborzasztóbb gyanúsításokat, káromló vádakot szórták a zsidók ellen; az előttünk fekvő beszédek füzete alaposan átgondolt,

jelesen kidolgozott apologia, mely akkor, most és jövőben is minden netalán támadható ellenséges hangot elnémitott és elnémitand. E beszédek tehát, nemcsak kizárólag zsidó vallási homiletikai, hanem politikai szempontból is nagyfontosságúak.

Az első vagy jobban mondva a tizennegyedik beszéd: „Izrael reménye“ ama vád ellen lép föl, mintha a zsidók nemzeti Istenben hinnének, ez lévén saját szerzett szokásaiknak kutforrása. — A beszéd kimutatja, hogy a zsidók egyedüli reménye az egész emberiséggel testvérileg élni, hogy a felebaráti szeretet elvében, melynek ősforrása az isten eszme, az egész világot, mint közvagyonyban részesítsék.

A 2-dik vagy 12-dik beszéd „Izrael föltámadása,“ fölszóval Izrael jogainak föltámasztása mellett Isten élő szelleme által, kiket korunk hamis prófétái ellen, kik a zsidóság romlását és gyöngeségeit hirdetik és fényesen bebizonyítja, miként terem Izrael romjaiból új szellemi élet.

A 3-dik s illetőleg a 13-dik beszéd különös alapossággal s ritka eredetiséggel mutatja ki, mily vigyázattal jár el a zsidó ítéletében, még üldözői irányában is. Az elővigyázat csak azért tanácsoltatik, nehogy szivtelenségről, igazságtalanságról vádolathassék.

A 4-dik vagy 14-dik beszéd „Izrael papjairól“ értekezik. Kitérő elmével és helyességgel állítja elénk szónok a zsidók papi osztályának különbözését a többi népeketől. Mig más népek papjai uralkodók, pénzaristokraták vagy politikai személyiségek, a zsidó vallásnak elvei szerint a pap Isten szolgálója, nem volt birtokképes és nem juthatott anyagi uralkodásra. A törvény, a vallás és a tudomány, a legbensőbb javak, és ezért még a főpap is el volt marasztalható, míg másrészt az Istentannal foglalkozó pogány, a thalmud szerint, főpapként tisztelendő.

Az 5-dik és vonatkozólag a 15-dik beszéd: „Izrael száma“ statistikai dolgozat, minőt beszéd alakban eddigelé szószékről nem hallhatánk. Statistikai adatokkal bizonyítja ebben szónok a zsidóság erkölcsi hatalmát. Mert dacára annak, hogy százezren hullottak el a különböző népek harcaiban, dacára annak, hogy megannyi ezren haltak el vértanui halállal, mégis 5,000,000-nál több zsidó él a föld kerekén, kik a gondviselés tanúiként a tiszta isteneszmének védbástyául szolgálnak, melyet semminemű támadás meg nem gyöngit, melyet semmi ellenség le nem ronthat.

A 6-dik vagyis inkább a 16-dik beszéd, melyben be van bizonyítva, hogy a zsidóság a nyelvi türelmetlenséget nem ismeri, sőt inkább már a biblia korszakában és minden nyelvnek természeti fejlődést engedett, és midőn az idők folyamában megerősült és eszméje szellemi köztulajdonná lön, a többi népek nyelve iránt is fogékonyságot tanusított. A zsidóság előtt csak a sma Izrael nyelve, mint vallási nyelve, szent; de egyik nyelvnek uralkodása a másik föltt ismeretlen a zsidóság előtt, sőt inkább azt hirdeti, miszerint Iste a igéje, midőn ki lön nyilatkoztatva, minden nyelvbe behatolt.

A 7-dik s illetőleg 17-dik beszéd „Izrael vándorlását“ rajzolja a világtörténet országában, nyomoraival, üldöztetéseivel, fájó érzettel jegyezvén meg, hogy a zsidónak mint kell még napjainkban is egyik zsidótörvénytől a másikhoz vándorolnia. —

„Izrael kis bibliája.“ Ez címe a 8-dik vagy helyesebben a 18-dik beszédnek, és ezen szöveg körül forog: „ne szentségtelenítsétek meg az én nevemet, én szent akarok lenni“ stb. A szöveget e beszéd a zsidóság kis bibliájaként állítja elénk — mert az üldözések között, melyeket a zsidó szenvedett, még akkor is, midőn szent iratainak tanulmányozása meg nem volt engedve, mindig e kis biblia teremté a vallás-hősöket, a vértanukat. E remek beszéd átható tüzetességgel fejtegeti a chilul hasem és kidus hasem jelentőségét politikai, társadalmi és vallási tekintetben.

A 9-dik vagy 19-dik beszéd sajtószertű címe: „És mégis.“ Ez bebizonyítja, hogy Izrael mély megalázódása csak fényes tanúsága vallása fenségének és hatalmának; hogy a zsidó vallás parancsolja, miszerint még azon nemzetek szellemnagyait is csodáljuk, tiszteljük, melyek a zsidóüldözés bűnébe estek. Igy záradékkul Humboldt Sándorról emlékezik meg, ki a természetet könyvét egy nagy világbibliává alkotta. — Kell, hogy az emberiség eszméje, tekintet nélkül vallási és nemzetiségi különbségekre, uralkodjék.

A 10-dik vagyis inkább a 20-dik beszéd azon fontos alapelvről értekezik, hogy zsidó vallási szempontból azon tan, miszerint a cél szentesíti az eszközöket, káros és elvetendő; hogy a zsidó törvény szempontjából aljas eszközöket nem szabad alkalmazni, habár általuk szent cél lenne is elérendő. E törvényt azon parancsból következteti, mely így hangzik: a bárány megelleltése után legalább nyolc napig maradjon anyjánál és áldozatra se legyen használható. E zsidó törvényt a thalmud és a népek története támogatja.

Dr. B—B—.

P E S T.

Mint ha mióta a népek zsidóüldözési buzgósága kissé lelohadt, szerepüket az elemek vették volna át, a hihetlenségig gyakori az eset, hogy az izraelita hitközségek imaházai lángoknak lesznek martalékai, melyek újbóli felépítése végett a vagyontalan községek azután alig is tehetnek mást, minthogy segílyt kérnek a testvérközségektől — országszerte, ez ugy látszik már nem elég, hanem világszerte. Még csak alig jelentettük, hogy hitközségünk a nánási, apai, báttaszéki hitrokonok baját iparkodott enyhíteni, s máris meggyültek az újabb hasonló kérelmek, közel s távolból, sőt Csehországból, s még a német birodalmi államokból is. — Csak bírnók csak saját szükségünkre telnek, be sem várnók a kérelmet, s szívesen adnánk külföldi hittestvéreinknek is. — A Jeruzsalembe építendő imaházhoz a hitközségi pénztárból 50 frttal, és a főrabbi ur által eszközölt gyűjtés eredményeként 100 frttal járultak a pestiek.

Valóban felette sok oldalról vétetik jelenleg igénybe a közjótékonyosság általában is, s különösen hitfeleinknél, kik állampolgárok ha segílyt adniok kell, de ritkán állampolgárok, s rendszerint csak saját hitfeleik testvéri szeretetére utasítvák, ha segílyt nyerniök kellene.

S mégis mi el nem fáradunk, s míg az előítéleteség a zsidóban csak szívtelen pénzembert hajlandó látni, addig mi egy kézzel imaházakat építünk népünknek, iskolákat gyermekinknek, kórodákat betegeinknek, más kézzel segílyt nyújtunk a szükségben lévőknek, s kenyeret az éhezőknek.

A budai minapi nagy tüvésznél kárt vallottak javára gyűjtő íveket köröztettek, melyek a városi hatóság által az egyes hitfelekezetek lelkészeihez, s így főrabinkhoz is küldettek; főrabbi ur ivét a hitközség maga nyitotta meg 25 frttal.

Belgrádi hitfeleink segílykiáltása is szerte hangzik. A szerencsétlenek még pár nap előtt vagyonos emberek, most koldusok, egyelőre Zimonyban és Pancsovában eszik az irtalom kenyerét; a kis zimonyi hitközség valóban erején felül nyújtott segílyt a szánandó testvéreknek, de hol a nyomor ily nagy, ott egy egyetlen kis hitközség csakhamar kimerül.

A zimonyi hitközség a pestihez — alkalmasint másokhoz is — fordult, hogy belgrádi hitfeleinknek inségükben segílyt nyujtson. A zimonyi hitközség leveléből megértjük, hogy a 400-nál több családból álló belgrádi hitközség két harmadrésze jutott koldusbotra: — „Kenyer és pénz nélkül, szállás nélkül, ijedtség- és félelemtől kórággyra vetve, sőt a legszükségesebb ruházat hiával, segíly után kiáltva — ez kevés szóval belgrádi hitfeleink helyzete.“

Mit tesz majd a pesti község e végszükségbe jutott hitrokonok érdekében, az, tekintve a szerencsétlenség, a nyomor nagy voltát, az ártatlanul koldusbotra jutottak számát, kétséges alig lehet; de kívánatos volna, ha a vidéki hitközségek is hozzájárulnának, az ismeretes „zsidó jótékonyosság“ teljes mértékében.

Az Izraelita-Magyar-Egylet új választmánya június 30-án tartotta első gyűlését, melyben következő tisztviselőit választotta meg; alelnökök: dr. Pollak Henrik, Mezei Mór, — titoknokok: Décsy Zsigmond, Fenyvessy Adolf, Rosenbergen Izidor, — pénztárnok: Bachrach Miksa, — ellenőr: Zsengeri Mór, — könyvtárnok: Keményffy Gábor Ádám, — gazdasági gondnok: Hanover Mór urak. — Nehogy addig is, míg a választmány rendes működését megkezdhetné, a már megindult évi iskolai vizsgák körül mulasztás következék be, egy ideiglenes bizottmány neveztetett ki, mely a kitűnő tanulóknak juttatandó alkalmas jutalomdíjak beszerzéséről és az egyletnek a nyilvános vizsgáknál képviseléséről gondoskodandik.

A chewra kadisánál f. hó 1-én történt a 88 képviselőnek választása; — összesen 320 szavazat folyt be, s így a tagoknak körülbelül három negyedrészre jogát nem is gyakorolta, mely lanyhaság kiáltó ellentét azon hévvel, melylyel a szavazás előtti napokban a választási pártok egymás ellen harcoltak. — Miután három különböző „ajánlat“ is circulált, kistül, hogy a megválasztatni óhajtók száma majdnem felér a valóságos választókéval, s hogy az egyik politikai lap „Schreisaal“-jába is átszarmazott veszélyjelzők, melyek a fenyegetett vallásosság barátjait fegyverbe szólították, is nem annyira a chewra szentjeinek, mint az aggódo candidatusoknak voltak szavai. — A szavazás eredménye még nem tudatik.

LEVELEZÉS.

Zalamegye-Tapolca 1862. június 24.

Tisztelt szerkesztő Ur!

Reményem nem lesz érdektelen, ha önt községi életünk újabb mozzanatairól tudósítom.

Községünk csak 60 családból áll ugyan, de az előjáróság tapintatteljes eljárása, és a korszerű haladással lépést tartó községtagok egyesített erővel, és példátlan áldozatkészséggel törekednek a hitközség két támaszpontjának: a templom és az iskolának emelésére, erősítésére. Az elsőt illetőleg, mult évben tételt le az új zsinagóga alapja és a gyorsan haladó épület díszes kiállítását által mindenesetre képes leend a kedélyekben ábitatot gerjeszteni.

Három osztályu iskolánk pedig, környékünk bármely városi tanodájával versenyezhetne, akár annak korszerű szerkezetét, akár a mult félévi vizsgálat kielégítő eredményét tekintstik. A jótékonyosság szelleme nálunk tényekben nyilatkozik. Alakult itt egy segílyző-egylet, melynek áldásdús működését az egylet több tagja máris élvezi.

Rosenzweig József,
tanító.

Szathmármege Máté-Szalka 1862. juu. 15.

Tisztelt szerkesztő úr!

Igénytelen soraim által a szíves olvasót hazánk chassidimeivel s rabinusaival ohajtanám megismertetni, kik az ájtatos buzgóság palástja alatt hív követőik vakítására külön szabályzatokat állítanak fel, s kik saját községekben, de messze kihatólag is, törvényhozói hatalmat gyakorolnak olyképp, hogy butító eljárásukat megjegyzés nélkül hagyni hiba, nem korholni, bűn. Ő reájuk akarnám figyelmeztetni a magyar zsidóság szent ügyei fölött legközelebb tanácskozándókat, föl kellend őket világosítani, vagy szabadon nyíltan kimondani, hogy vajmi hamisan nevezik magukat korszakunk Makkabaesainak, mert nem a cégéreskedésből áll az igaz vallásosság, s hogy a vallás régi harcosai nem olyanok voltak, mint ők; kik mindazokra, — kik a valódi vallásos szellemtől áthatva a zsidóság épen fentartásáért fáradoznak s vallásuknak a nagy világ előtt becsületet szereznek, átkot szórnak és gyűlölettel néznek a helyes irányú igyekezetre.

Ők, a békeszerető vallás hékés őreinek nevezik magukat s keztyűt dobva élénk, párvadagra, élet — halál harcra szólítják önfelüket; könnyűnek, csekélységnek tartják pálcát törni a korral előrehaladt lélek fölött; bírakül viselkednek s mintegy Isten ítélőszékét bitorolván, hivatottaknak érzik magukat a „bűnös“ vagy „ártatlannal“ rendelkezni.

De nem akarok hosszas lenni, nehogy unalmassá váljam s csak a Máté-Szalkát környező chassidimekről akarok valamit tájékozásul fölhozni.

J a r m i, szomszéd helységben, vagy négy hét előtt, egy fiatal ember házassága tinnépén a jelenlevő földesur leányával táncolván, a község előjárótól, a rabbi parancsolatára 3 o. é. forint pénzbírságra ítéltetett, mivel pedig mind maig azt le nem tette, templomi ülését leszegezték és annak látogatásától eltiltották.

Ő k o r i t ó helységben, egy mértföldnyire M.-Szalkától, a chassidimek szigorú parancsolat mellett eltiltották a krinolinviselést s nálunk az egész táj hajadonait odavaló kéréssel ijesztgetik.

A c s e n g e r i rabbihoz, hir szerint, seregesen zarándokolnak a vörös zsidók böles tanácsát s áldását kérendők. Én nem vonom ugyan kétségbe sem bő ismeretét, sem sokoldalú s kabalisztikus tudományát, nem is akarom érdemeit kicsinyíteni vagy alázni, de a mi túlzott, az nézetem szerint a „soknál is sokabb“ Szóljon helyettünk a tett. Egy B... nevű kereskedő nevének, kivel csak a mult hóban lépett házasságra, haját a rabbi erőszakosan lenyiratta, és később, mivel annak idején a chassidicus ritus szerint víz alá bukni nem birt, neki a férjével való együttlételet megtiltotta, számos bocherrel őriztetvén egész éjen át a házat, honnan a férj kitiltatott. Főlemlítendő, hogy a rabbinak már Gyarmaton hason állásban működő fia van, kiről azonban meghökkenés nélkül meg nem emlékezhetnénk.

Hogy azonban őrvendetes tudósítással zárom be soraimat, a máté-szalkai izraelita község nevében köszönetet szavazok itteni keresztény testvéreinknek, kik r. kath. egyházuk szervezősekor helybeli hitrokoninkról megemlékezvén, azoknak 500—600 o. é. frtot érő telket ajándékoztak örök időkre, mi nemes gondolkozásmódjuk legkézzelfoghatóbb bizonyítéka.

L a d á n y i J ó z s e f.

Külföld.

Bécs, 1862, június 18.

— „Concordia res parvae crescunt“ ez örök igazsága közmondás napjainkban újból megbizonyult.

A „pajjelölték egylete“, mely csak néhány hét óta áll fön, már is őrvendetes életjeleket adott, és a legszebb reményekre jogosít. A pajjelölt urak az egylet helyiségén thalrud előadásokat tartanak; Horovitz rabbi ur is megkezdette fölolvásásait és az egylet a legtöbb zsidó érdekű folyóirat, ugyszinte kis könyvtár birtokában van, melyet minél nagyobbá tehetni, biztos remény kecséget. Ennyit az egylet belállapotáról. A mi egyéni nézetemet illeti az egylet alakulására vonatkozólag annak terve már több ízben hajótörést szenvedett, részint a község részéről tapasztalt részvétlenség, részint a pajjelölték tapintatlan magukviselete miatt, kik a pusztá a k a r a t t a l eleget vélték kivihetni: most az ügy ép ellenkezőleg áll; a részvét tényekben nyilatkozik és a

pajjelölt urak átlátják, hogy csak szorgalom és kitartás az ő részükről, lehetnek az egylet tulajdonképeni alapítói és fentartói. Kísérje az ég áldása a vállalatot, nehogy az ismét csak j a m b o r o h a j t á s maradjon

Vegyes hírek.

— A „Sürgönyben“ olvassuk: „Azon 12 alapítvány, melyet a magyarországi zsidók az itteni vakok intézetében zsidó növendékek felfogadására tettek, felsőbb helyen közelebb erősítették meg s ennélfogva az említett intézetben már több helyiség rendeztetett be e célra. A növendékek egy külön vallástanítót fognak kapni.“

Ehhez magyarázat kell. — A zsidók külön alapítványt a vakok intézetben nem tettek, hanem midőn az 1849-iki contributióból lett országos iskola, a laphováfordítása iránt tett javaslatot az e célra kinevezett országos bizottmány, e javaslat egyik pontja úgy hangzott, hogy a vakokintézetében zsidó növendékek számára 12 alapítványi hely szerveztessék; az országos bizottmány javaslatai, — a minek sok részben ugyancsak örülünk azonban félre tétettek, s később az államhatóság saját belátása szerint használta az iskolai alapot, névszerint a „mintatanodák“ dotatiójára, stb, a vakok intézetébeni alapítványi helyek pedig dncára a meg-megújított kérelmeknek mindekkorig pia desideria maradtak. A „Sürgöny“ jegyzéke tehát úgy értendő, hogy most az egy évtized előtt tett javaslat a nm. helytartó tanács által életbe lépttetett, s a pesti vakok intézetében az „izraelita országos iskolai pénzalapból“ zsidó növendékek számára tizenkét alapítványi hely állíttatott. — Mennyit vesz ez igénybe az iskolai alap évi kamataiból, minő feltételekhez lesz kötvé a felvétel, kit illet majd a praesentatio joga, ki fogja kinevezni a vallástanítót, s miként lesz gondoskodva arról, hogy a növendékek testi ellátása a tanító által oktatóndó vallásparancsokhoz idomított legyen, s ki fogja mindezekben az illetőket ellenőrizni, ezt megtudni mind igen érdekes volna, de a „Sürgönyből“ nem lehet.

— Rimaszombati levelezőnk írja, hogy az ott m. hó 18-án a városi hatóság, és 19-én az ev. község által fötsztdő Máday Károly superintendus ur tiszteletére rendezett lakomákra, tiszteendő Maisner Mózes rabbi és Kohn Adolf urak is meghivattak. Az utóbbira megjelenvén, Maisner rabbi ur felköszöntése anyagúl a zsolttár ezen szavait választá: „Ime, mily jó és kellemes, ha testvérek egyestülésben élnek!“ A viszontköszöntésben evang. lelkes, tiszt. Jungmann ur így zárta be szavait: „Nem csak most, teli pohárral, mondjuk és óhajtjuk a testvérisülést, hanem iparkodjunk, hogy az örökre állandó alapot nyerjen, hogy egy közös hasznunkra és a hon javára váltvetve működhesünk!“ — Beszédét: „Eljének izraelita testvéreink“ fölkiáltások követték.

A „Magy. Sajtóban“ egy cikket olvasunk, mely a hazánk keresztény és zsidó lakosai közti „űszinte kiegyezkedés“ szükséges voltát fejtegeti és annak érdekében a közeledésre először is a keresztényeket, utóbb bennünket szólít fel. Cikkirő constatirozza, miszerint maga a nép a zsidót nem gytlöli sőt inkább előzékenységgel viseltetik iránta, A zsidógyűlölet, mond a cikkirő, ott kezdődik, hol az egyszertiség végét éri s az álmüveltség kezdetét veszi; és ott végződik hol a valódi müveltség kezdődik. Ohajtjuk, hogy a mi igazságokat cikkirő keresztény honfitársainknak mond, ne a pusztában hangozzanak el! De halljuk mi szól a cikkben nekünk, zsidóknak: „sokat lehetne s nem kevésbé volna szükséges elmondani viszont azon felekezeti sajátságok, azon tévirányu törekvések fölől, melyek zsidó földieink helyzetét az ő részükről is tarthatlanná teszik; de mig ezeket ők maguk föl nem ismerik, hasztalan a figyelmeztetés; annyi bizonyos, hogy ők fogják a rövidet húzni, mint gyöngébbek, ha űszinte kiegyezkedés létre nem jöhet.“ Most már engedjen meg a „Magyar Sajtó“, mi ebben sem következetességet, sem logikát feltalálni nem birunk; ha szükséges elmondani, mik hátráltatják a mi részünkről az összesimulást, miért hallgatja el még is azokat? A mig magunk fel nem ismerjük e hátráltató akadályokat, talán épen szükséges és helyén lesz a figyelmeztetés, és ellenkezőleg, ha egyszer magunk felismertük, vagy akarjuk eltávolítani, vagy nem, akkor lesz a figyelmeztetés mindenképen fölösleges. Mi megvalljuk akár mi-

Ilyen nagyító tükörben nézzük felekezeti sajátságainkat, hogy helyzetünk ránk nézve tarthatlan, látjuk, de hogy általunk, részünkről lett volna e tarthatlan helyzet, azt nem láthatjuk; a mi meg a tévirányu törekvéseket illeti, a mi a „Magyar Sajtó“ világosabban nem beszél, azt kell hinnünk, hogy oly törekvéseket vél, melyeket rólunk az egyik roszakaratból, a másik tévedésből supponál, de mi magunkéinkat nem vallunk.

Hogy mint gyöngébbek, mi fognak a rövidebbet húzni, az, ha minket magyar zsidókat egyik, s a keresztény népességet a másik egyénnek tekint a cikkíró, igaz lehet; de ha a nemzetet magát mint együttes egészet vesszük, akkor a gyűlölet kölcsönös szítása mellett, a legeslegrövidebbet bizonyosan ez húzza.

— A napokban ismét két hitsorsosunk, Dr. Bródy (nagyvárad) Dr. Beck B. urak, lett a királyi tábla által ügyvédtül felesketve.

— Egyik élelapunk szelleműs szerkesztője minap azon megjegyzést tette, hogy az izraelitát, míg a nagy tömegből ki nem válik s közönséges ember marad, csak zsidónak mondják (nagy előszeregettel mondják különösen, ha még a közönségességnél is alább süllyed), de ha feltülemelkedett a mindennapiságon, talán épen világbirre tett szert, s érdemei fényt szereznek fajának, nemzetének, akkor ignorálva a zsidót, angolnak, franciának, magyar-nak sat. nevezik. — Sajnos, hogy így van, s mégis mi örlünk, örlhetünk azon, hogy legalább nagyjainktól nem tagadják már meg a méltánylatot, a halhatatlanságot, ha visszagondolunk a zord időkre, midőn a zsidót leginkább szellemnagysága miatt gyűlölték, s a mijét el nem rabolhatták, azt eltagadták. — Valóban, nagyon haladunk. Minő zajt ütött volna még csak pár év előtt, mennyire elszőnytködtek volna bizonyos hazafiak, ha magyar lap a hon jelesei között zsidó neveket mert volna említeni; hisz nem oly régen még azt tartotta egy pesti napilap, hogy a magyarhoni izraeliták egyetlenegy tudományos férfiut sem tudnak felmutatni, s ime most az ország legtekintélyesebb képesűsége rövid idő alatt két izraelitának hozza, mint nemzeti szellem-életünk kiválóbb képviselőinek arcképét és életrajzát. Az „Ország Tükre“ különben igen tapintatosan és szerencsésen választotta e képviselőket mind a lelkeszi karból — ft. Löw Lipót fő-rabbit, mind a világi tudományok művelői közül — Hirschler Ignác orvostudort; de találhat az „Ország Tükre“ még számos oly izraelitát, kik a magyar hazának csak díszére válnak, s a fényes tükörre homályfoltot nem vetnek. Sok köszönettel tartozunk az „Ország Tükre“nek, hogy a maga részéről elismerést iparkodik szerezni hitfeleink érdemeinek, mert azt, hogy a zsidók a magyar nemzet felvirágoztatásának szellemi tényezői között is méltó helyet foglalnak el, épen hazánknak csak a legkevesebben sejtik!

— Beküldetett hozzánk a marienbadi izr. kór- és imaház igazgatóságának körlevele, melyből kiveszszük, hogy az alapításhoz szükségelt engedélyt a helytartóság 1858-iki sept. 16-án küldé meg a bizottmányának, mely az alapító Bunzel Jakab Simon kereskedő urból és Frankel K. S. kereskedő, Kórofi Mátyás, dr. j. u., Pribram Manó, dr. med. chir., Wehli Ernő, hitközségi elnök, Wiener Ármín, magánzó és Zappert Dávid magánzó urakból, prágai lakosokból állott. A bizottmány elnökét Wehli Ernő urat választá. Utólagosan Reitler Jakab építész ur, szakismeretei miatt vétetett föl a bizottmányba. A tepli apát-ság e célra, főt. Heint József M. apát és praelatusa által 278 □ ölnyi tért 875 forintnyi összegért engedett át és 12 fűrdő napontai ingyenhasználatát az egész fűrdőidényre a szegény betegek számára biztosítá.

1862. május 15-én nyitattott meg a marienbadi izr. kór- és imaház. A templom alapkövét 1860. június 4-én Dr. Meisel pesti főrabbi ur tette le, és az ünnepélyes beszterelést ugyancsak ő végzé 1861. június 9-én.

A kórházba fölvetelre minden jó erkölcsű, bel- vagy külföldi izraelita, nemkülönbség nélkül szegénységi és megfelelő orvosi bizonyítvány előmutatása mellett, a mennyire a helyiség megen-gedi, igényt tarthat, és ez okból a központi igazgatósághoz Prágában, kell folyamodnia.

— A „Dziennik Polski“ közli azon föliratot, melyet a külföldön tartózkodó lengyel ifjúság, Meisels és Jastrow volt varsói rab-bikhoz intéz, s melyben elismeréssel nyilatkoznak azon érdemek-ről, melyeket a haza körül szereztek az által hogy két, egymástól eddig elszakasztott lengyel törzset egyesítettek.

— A bécsi chewra krdische hivatása érzetében, Goldberg Fülöp tr. tetemét, mely Mödling közelében megtaláltatott, kiasatta és az ottani izr. sírkertbe fekteté. Goldberg született Turnauban, Csehországban, a prágai egyetemet látogatta és a paduai föta-nodán nyerte el a tudori címet. Úgyes orvos volt, tisztult, nemes izléssel, józan itélettel, sokoldalú alapos ismerettel birt. E mellett érző sző, jellemteljesség tüntették ki. A minő mértékben szeret-tek barátai, olyannyira üldözte a sors, míg kétségbeesve véget nem vetett életének. A bécsi chewra nem vonta meg tőle kegye-letes szolgálatait, melyet a tiszteletre méltó férfiú tevékeny élete által méltán kiérdemelt. (Nzt.)

A jelen számhoz mellékelt előfizetési felhívásra t. c. olvasóinkat tisztelettel figyelmeztetni bátorokodunk.

Adakozás.

A pesti izr. kórodánál 1861-ik évi november 1-seje óta kö-vetkező adományok folytak be, melyeket midőn közzétesz, a pesti izr. hitközség a tisztelt jöltevőknek a szegény betegek nevében mélyen érzett háláját nyilváníta:

(Folytatás a 21. számban közlötteknek).

Bettelheim Simon urtól 2 tucat törölköző. Kanitz M. L. ur Bécsből, rendes évi adakozásul: 12 férfing, 12 nőing, 12 lepedő, 12 gatyá, 12 párnahéj, 12 törölköző, 12 zsebkenő, 12 férfi hálósipka, 12 női hálófejkötő, 12 női pongyola, 12 pár haris-nya, 12 pár kapca, 12 papucs. Budai takarékpénztártól 100 frt. Pesti takarékpénztártól 200 frt. Spitzer Gerson ur és nejétől 12 lepedő, 12 férfing, 12 nőing, 24 törölköző. A beles Elias urtól 20 üveg vörös bor. Rosenthal Mária asszonyságtól 30 törölköző, 6 lepedő. Herz Salamon előljáró urtól 18 font pamut. Rott Dávid ékszerész urtól 1 darab creasz vászon, Munk Mór urtól 12 font pamut és 2 tucat hálósipka. Englaender Ármín ur és fiaitól 12 font pamut. Sommer Gyula urtól 6 font pamut. Rosenzweig testvérektől 8 font pamut. Hirsch Simon urtól 6 f. pamut. Steiner Luiza sz. Karpeles asszonyságtól 5 fr. és 2 font milly gyertya. Kanitz M. L. urtól 1 láda mécs. Pesti henger malomtól 1 mérleg. Gans Dávid urtól 5 fr. Hirsch Samu urtól 5 fr. mint a lábbadozók számára tett alapítványi kamat. Wahrmann Mór urtól 1 vég vászon, Heimann József urtól 1 horgany medence és kanna. *)

Szerkesztői levelezés.

Dr. E. urnak Horiban. Szívesen szolgálunk jelen számtól fogva tiszteletpéldánnyal. Szives ígérének beváltása által nagyon le fog kötelezni.

R. L. urnak Áradon. Kérésének megfeleltünk.

F. F. urnak Kassán. Lapunk térbeli viszonyainál fogva el nem fogadhatjuk az ajánlatot.

R. J. urnak Tapoleán. A példányok kaphatók. Az ígért tudósításokat várjuk.

R. L. urnak Vácott. Kényes dolog. Ez uttal hallgatni akarunk róla.

H. J. urnak Palotán. — Csak magánlátogatás volt, s mitután arról nem referálunk, a kiegészítés közlésére sincsen alkalmunk.

*) Ez alkalommal figyelmeztetjük az emberbarátokat a kórházi bizottmánytól újabban elrendelt gyűjtésre. — mely leginkább orvosok által eszközöltetik — mert nem adakozhat valaki szentebb célra, mintha szenvedő beteg embertársának javára teszi le fillérét. — A kórháznak több év óta elhanyagolt állapota új felszerelést tesz szükségessé, a mi természetesen sok költségbe kerül, és hogy a kórházi bizottmány ezekkel nem csupán a község pénztárát terheli, hanem magánadakozás által törekszik magas-ztos célját elérni, csak dicsőretet érdemel.

Felszólítjuk tehát hitsorsosinkat, főleg pedig lelkes hölgyein- ket, kiket már maga a természet is a betegek segélyezésére ren-delt, hogy pénz, vászon, fehér-ruhanemű stb. e. f. adakozásaikkal a szent és magasztos célt előmozdítani törekedjenek. Szerk.